

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS KONTROLĖ

VALSTYBINIO AUDITO ATASKAITA

ENERGIJOS TAUPYMO PROJEKTŲ ĮGYVENDINIMAS

2005 m. gegužės 13 d. Nr. 2020-3-53

Vilnius

IŽANGA

Europos Sąjunga skiria ypatingą dėmesį darniam energetikos vystymuisi, skatina energijos taupymą. Tarptautinės energetikos organizacijos pabrėžia, kad pereinamosios ekonomikos šalyse energinis efektyvumas turi būti integruojamas į bendrąją politiką. To priežastys yra akivaizdžios:

- pirminės energijos tiekimo saugumas. Šiuo metu 95 procentai Lietuvos pirminių energijos išteklių priklauso nuo išorinių tiekėjų;
- aplinkosauga. Energijos gamyba ir vartojimas (įskaitant transportą) pagamina didžiąją dalį anglies dvideginio emisijų;
- ribotas valstybės valdymo institucijų poveikis energijos tiekimui.

Esant tokiai situacijai, pirmiausia teigiamą poveikį šalies energetikai galima daryti skatinant energijos vartojimo efektyvumą ir taupymą.

Energijos taupymas ir efektyvus energijos išteklių vartojimas, taip pat gamintojų ir vartotojų skatinimas, kad jie efektyviai vartotų vietinius, atsinaujinančius ir atliekinius energijos išteklius, yra pagrindiniai Lietuvos energetikos politikos tikslai.

Valstybinį energetikos valdymą Lietuvoje vykdo Vyriausybė, Ūkio ministerija, Aplinkos ministerija ir savivaldybės. Vieni svarbiausių valstybės ir savivaldybių institucijų, valdančių, reguliuojančių bei kontroliuojančių energetikos veiklą, uždavinių yra:

- skatinti efektyvų energijos ir energijos išteklių vartojimą;
- skatinti vietinių ir atsinaujinančių energijos išteklių vartojimą;
- skatinti įmones ir organizacijas rengti energetikos auditus.

Pagrindines Lietuvos Respublikos energetikos sistemos nuostatas ir kryptis nustato: Energetikos įstatymas¹, Nacionalinė energetikos strategija² (toliau - Strategija), Pagrindinės nacionalinės energijos vartojimo efektyvumo didinimo programos įgyvendinimo 2001-2005 metų kryptys³, Patikslinta ir atnaujinta nacionalinė energijos vartojimo efektyvumo didinimo (toliau - NEVED) programa⁴ ir kiti teisės aktai.

Vyriausybė 2001 metais nutarimu patvirtino NEVED programos įgyvendinimo 2001 – 2005 m. kryptis. Viena iš jų – parengti Lietuvos Respublikos energijos taupymo įstatymo projektą bei jo lydimočius aktus. Šio įstatymo projektas buvo parengtas, jam pritarė Vyriausybė, tačiau Seimas jo nepriėmė. Vėliau Seimas Energetikos įstatymą papildė 20 straipsniu „Efektyvus energijos išteklių ir energijos vartojimas“, todėl ateityje nenumatoma rengti naujo Energijos taupymo įstatymo projekto.

Vykdydami Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės 2005-02-01 pavedimą Nr.2020-3 ir 2005-02-10 pavedimą Nr.2020-3-1, Veiklos audito 2-ojo departamento vyresnieji valstybiniai auditoriai R.Bieliauskas (grupės vadovas) ir J.Šakalinis bei Veiklos audito valdymo departamento vyriausiasis valstybinis auditorius R.Bruzgulis atliko Ūkio ministerijoje ir valstybės įmonėje „Energetikos agentūra“ veiklos auditą tema – Energijos taupymo projektų įgyvendinimas.

AUDITO SUBJEKTO VEIKLOS APLINKA

Lietuvos Respublikos Vyriausybė 1996 metais įsteigė Energijos taupymo fondą (toliau - Fondas) bei patvirtino jo nuostatus bei kreditų, skirtų vietinių, atsinaujinančių ir antrinių energijos išteklių efektyvaus naudojimo priemonėms įgyvendinti, teikimo ir grąžinimo tvarką⁵. 1995-1996 metais Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos, atsotovaujančios Vyriausybę, ir Europos komisijos pasirašytuose Phare programos finansiniuose memorandumuose buvo skirtas finansavimas investiciniams projektams Lietuvos dujų ūkyje 2,1 mln. ECU ir 2,5 mln. ECU⁶ (bendrai 4,6 mln. ECU) sumai, su sąlyga, kad AB „Lietuvos dujos“ šiuos pinigus grąžins pagal sutartą schemą. 1997-09-12 Ūkio ministerija, AB „Lietuvos dujos“ ir Europos Komisijos atstovai pasirašė dvi sutartis dėl minėtos paskolos grąžinimo. Buvo sutarta, kad AB „Lietuvos dujos“ 10 metų laikotarpyje, pradedant 1999 metais ir baigiant 2009 metais, grąžins šiuos pinigus į Finansų ministerijos atidarytą Energijos taupymo fondo sąskaitą. Iki 2005-01-01 AB „Lietuvos dujos“ grąžino 3 475 000,0 EUR (11 998 480,0 Lt) kartu su 47 891,63 EUR (165 360,22 Lt) palūkanomis, bendrai 3 522 891,63 EUR (12 163 840,22 Lt). Šiuo metu yra negrąžinta 1 125 000,0 EUR (3 884 400,0 Lt) paskolos dalis.

¹ Lietuvos Respublikos energetikos įstatymas Nr.IX-884, 2002-05-16.

² Patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2002-10-10 nutarimu Nr.IX-1130 „Dėl nacionalinės energetikos strategijos patvirtinimo“.

³ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001-09-19 nutarimas Nr.1121 „Dėl patikslintos ir atnaujintos nacionalinės energijos vartojimo efektyvumo didinimo programos santraukos ir pagrindinių šios programos įgyvendinimo 2001-2005 metų kryptių“.

⁴ Patvirtinta Ūkio ministro 2001-10-26 įsakymu Nr.319 „Dėl atnaujintos ir patikslintos nacionalinės energijos vartojimo efektyvumo didinimo programos ir pagrindinių priemonių šiai programai įgyvendinti 2001-2002 metais patvirtinimo“.

⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1996-01-23 nutarimas Nr.119 „Dėl energijos taupymo fondo steigimo“.

⁶ 1 ECU = 1 EUR.

Vyriausybė siekdama, kad „Lietuvai tapus Europos Sąjungos nare fondo lėšas galima būtų panaudoti Europos Sąjungos struktūrinių fondų paramai gauti“, nuo 2003-01-01 pertvarkė Energijos taupymo fondą į specialiąją programą „Energijos taupymo projektų įgyvendinimas“⁷ (toliau – Specialioji programa). Šios programos administravimas pavestas Ūkio ministerijai, todėl AB „Lietuvos dujos“ nuo 2003-01-01 paskolą gražina šią programą vykdančiai Ūkio ministerijai.

Specialiosios programos tikslas yra finansuoti tokių energijos taupymo projektų parengimą ir įgyvendinimą, kurie numato:

- vartoti atsinaujinančius ir atliekinius energijos išteklius;
- taupyti energijos išteklius ir energiją;
- gauti finansinę paramą iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų.

Ūkio ministras 2004 metais patvirtino „Finansinės paramos teikimo energijos taupymo projektams iš specialiosios programos - Energijos taupymo projektų įgyvendinimas – tvarką“ (toliau - Tvarka)⁸.

Fondo techninio ir organizacinio aptarnavimo, paruošiamiesiems darbams bei finansinei paramai 3-ims projektams finansuoti iš valstybės biudžeto 2000 metais buvo skirta 400 000,0 Lt, 2001 metais – 135 000,0 Lt, 2002 metais – 377 000,0 Lt. Taigi, iš valstybės biudžeto Fondui buvo skirta iš viso 912 000,0 Lt, iš kurių 25 000,0 Lt nebuvo panaudoti.

1 lentelė. Specialiajai programai skirtos valstybės biudžeto lėšos ir jų panaudojimas

<i>Lėšų skyrimo ir panaudojimo data</i>	<i>Iš valstybės biudžeto skirta lėšų, Lt</i>	<i>Panaudota valstybės biudžeto lėšų, Lt</i>	<i>Darbų aprašymas, kuriems finansuoti buvo panaudotos valstybės biudžeto lėšos</i>
2000 metais	400 000	400 000	Energijos taupymo fondo techniniam ir organizaciniam aptarnavimui bei paruošiamiesiems darbams finansuoti
2001 metais	135 000	135 000	Energijos taupymo priemonių diegimo techniniam ir organizaciniam aptarnavimui bei paruošiamiesiems darbams finansuoti
2002 metais	377 000	124 000	Energijos taupymo priemonių diegimo techniniam ir organizaciniam aptarnavimui bei paruošiamiesiems darbams finansuoti
		228 000	Finansinė parama UAB „Slengai“, Veisiejų technologijos ir verslo mokykla ir AB „Krekenavos agrofirma“ vykdomiems projektams
Viso 2002 metais:		352 000	
Iš viso:	912 000	887 000	
Nepanaudotos iš valstybės biudžeto skirtos lėšos (likutis):		25 000	

Specialiosios programos lėšos energijos taupymo projektams finansuoti pradėtos naudoti 2004 metais. Minėtais metais buvo gauta 11 paraiškų energijos taupymo projektams finansuoti, iš kurių 8

⁷ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002-11-26 nutarimas Nr.1849 „Dėl energijos taupymo fondo pertvarkymo“.

⁸ Ūkio ministro 2004-03-26 įsakymas Nr.4-88 „Dėl finansinės paramos teikimo Nacionalinės energijos vartojimo efektyvumo didinimo programos įgyvendinimo projektams tvarkos ir finansinės paramos teikimo energijos taupymo projektams iš Specialiosios programos – Energijos taupymo projektų įgyvendinimas – tvarkos patvirtinimo“.

projektams buvo skirta parama bendrai 5 825 000,0 Lt sumai. Energijos taupymo komisija dvi paraiškas atmetė, o vienas pareiškėjas atsisakė paramos. Nustatėme, kad iš 2004 metais skirtų energijos taupymo projektams finansuoti 5 825 000,0 Lt lėšų sumos, Ūkio ministerija paramos gavėjams pervedė 5 738 400,0 Lt. Likusi 86 600,0 Lt suma liko nesumokėta, kadangi paramos gavėjai nepristatė atliktų darbų įvykdymo aktų bei kitų, Tvarkoje nurodytų pateikti, dokumentų.

Faktiškos Specialiosios programos (Fondo) pajamos 2005-01-01 dienai buvo 13 075 840,22 Lt (12 163 840,22 Lt (grąžinta AB „Lietuvos dujos“ paskolos dalis su palūkanomis) + 912 000,0 Lt (iš valstybės biudžeto gautos lėšos)), iš kurių panaudota buvo 6 625 400,0 Lt (887 000,0 Lt (2000-2002 metais panaudotos valstybės biudžeto lėšos) + 5 738 400, 0 Lt (2004 metais finansuoti 8 energijos taupymo projektai)). Taigi, Specialiojoje programoje esančių lėšų likutis minėtą dieną buvo 6 450 440,22 Lt. Iki 2009 metų Specialioji programa pasipildys 3 884 400,0 Lt suma, kai AB „Lietuvos dujos“ sumokės negrąžintą paskolos, suteiktos 1997 metais tarpininkaujant Fondui, dalį.

Vyriausybė 1994 metais patvirtino Energijos taupymo komisijos (toliau - Komisija) sudėtį ir pavedė jai kontroliuoti bei koordinuoti, kaip realizuojama Nacionalinės energijos vartojimo efektyvumo didinimo programa⁹. Vyriausybė nuo 1997 metų Komisijos sudėtį pavedė tvirtinti Ūkio ministru¹⁰. Šiuo metu Komisija savo darbe vadovaujasi 2004 metais Ūkio ministro patvirtintu darbo reglamentu. Reglamentas nustato, kad Komisija formuoja bendrąją energijos išteklių ir energijos vartojimo efektyvumo didinimo politiką, formuoja NEVED programos prioritetines kryptis ir vykdo tarpžinybinę šios programos įgyvendinimo kontrolę ir koordinavimą, vykdo Specialiosios programos priežiūros komisijos funkcijas, svarsto ir aprobuoja Specialiosios programos įgyvendinimo darbų ir priemonių tematiką bei lėšų, skirtų šiems tikslams, paskirstymą. Ši komisija įvertina ir siūlo Ūkio ministru¹⁰ skirti arba neskirti paramą iš Specialiosios programos atskiriems energijos taupymo projektams.

Lietuvos Respublikos energetikos ministerija, siekdama tobulinti savo veiklą, vykdamai jai išskeltus uždavinius, sutinkamai su valstybinio valdymo sistemos reformos pagrindinėmis kryptimis, 1993 metais įsteigė VĮ „Energetikos agentūra“¹¹ (toliau – Agentūra). Šiuo metu šios įmonės steigėjos funkcijas vykdo Ūkio ministerija. Pagrindinė Agentūros veiklos rūšis – konsultacinė verslo ir valdymo veikla energetikos ir efektyvaus energijos ir energijos išteklių vartojimo srityje. Agentūros funkcijas nustato Energetikos įstatymas. Ūkio ministerijos ir Agentūros įgalioti asmenys kasmet pasirašo paslaugų pirkimo sutartį. Šios sutarties priede nurodomi Agentūros atliktini atitinkamais metais darbai, už kuriuos Ūkio ministerija pagal jai pateiktus darbų atlikimo aktus ir sąskaitas faktūras apmoka

⁹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1994-05-09 nutarimas Nr.351 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 m. sausio 31 d. nutarimo Nr.73 dalinio pakeitimo ir Nacionalinės energijos vartojimo efektyvumo didinimo programos realizavimo 1994-1995 metais prioritetinių krypčių nustatymo“.

¹⁰ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997-06-16 nutarimas Nr.619 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 m. sausio 31 d. nutarimo Nr. 73 "Dėl Nacionalinės energijos vartojimo efektyvumo didinimo programos realizavimo" dalinio pakeitimo ir kitų su juo susijusių nutarimų pripažinimo netekusiais galios“.

¹¹ Energetikos ministro 1993-10-25 įsakymas Nr.193/K.

sutartyje numatytais terminais. Minėtame sutarties priede taip pat nustatyta, kad Agentūra atlieka Specialiosios programos energijos vartojimo efektyvumo didinimo bei atsinaujinančių ir atliekinių energijos išteklių naudojimo projektų parengimo atranką ir jų įgyvendinimo kontrolę. Faktiškai Agentūrai subjektai teikia paraiškas ir kitus dokumentus paramai iš Specialiosios programos gauti. Agentūra įvertina, kaip pateiktos paraiškos atitinka Tvarkoje nustatytus reikalavimus, bei vėliau jas ir savo išvadas teikia Energijos taupymo komisijai svarstyti. Be to, du Agentūros darbuotojai yra Energijos taupymo komisijos, kurios posėdžius organizuoja ir techniškai aptarnauja Agentūra, nariai.

Ūkio ministras 2003 metais sudarė „Agentūros vykdomų darbų priežiūros komisiją“, kuriai vadovauja Ūkio ministerijos Energetikos departamento direktorius¹². Ši komisija vertina Agentūros vykdomų darbų metinio plano tematiką ir apimtis bei Agentūros teikiamą šių darbų atlikimo ataskaitą.

AUDITO PROCESAS

Audito problema. Įvertinus audituojamo subjekto aplinką ir energetikos srities ypatumus, buvo nustatytos pagrindinės problemos, turinčios neigiamos įtakos energijos taupymo projektų efektyviam įgyvendinimui:

- Nepakankamai išsamiai atliekamas energijos efektyvaus naudojimo ir taupymo srities monitoringas bei tarpžinybinis koordinavimas;
- Neefektyvi projektų, remtinų specialiosios programos „Energijos taupymo projektų įgyvendinimas“ lėšomis, atranka;
- Nepakankama projektų, kuriems skirta parama iš specialiosios programos „Energijos taupymo projektų įgyvendinimas“ lėšų, įgyvendinimo priežiūra.

Įvertinus minėtas problemas pagal svarbą, galimybę atlikti auditą ir sukuriamos vertės kriterijus, auditui pasirinkome šią problemą: neefektyvi projektų, remtinų specialiosios programos „Energijos taupymo projektų įgyvendinimas“ lėšomis, atranka. Kitos problemos audito metu nagrinėtos tiek, kiek yra susijusios su pasirinkta audito problema.

Audito objektas – specialioji programa „Energijos taupymo projektų įgyvendinimas“.

Audito mastas – audituojamas laikotarpis 2004 m. ir 2005 m. I ketvirtis. Kadangi Specialioji programa yra tęstinė, kai kurie klausimai papildomai nagrinėti ir vertinimai atlikti apimant ankstesnį laikotarpį. Kartu su Agentūros darbuotojais nusistatėme, kad pagal išskylančių problemų skaičių ir specifiką, išnagrinėję 3 įgyvendintus energijos taupymo projektus, kuriems buvo suteikta finansinė parama, galėsime daryti apibendrintas išvadas apie iš Specialiosios programos teikiamos paramos energijos taupymo projektams efektyvumą. Įvertinę 2004 metais iš Specialiosios programos dalinai finansuotų 8 projektų pirminius dokumentus (paramos gavėjų pateiktas paraiškas su papildomais

¹² Ūkio ministro 2003-01-28 įsakymas Nr.4-33 „Dėl valstybės įmonės „Energetikos agentūra“ vykdomų darbų“.

dokumentais (energetinių auditų ataskaitas ir panašiai), projektų išlaidų sąmatas, pasirašytas paramos sutartis (su priedais)), atrankos būdu detalesniam vertinimui pasirinkome šiuos 3 projektus:

1. VšĮ „Respublikinė Vilniaus universitetinė vaikų ligoninė“ energetikos ūkio ir pastato renovacijos projektas;
2. Neringos miesto savivaldybės UAB „Neringos šiluma“ katilinės pertvarkymo deginti biokurą projektas;
3. Trakų rajono savivaldybės Trakų miesto šilumos tinklų rekonstravimo projektas.

Audito tikslas – įvertinti Specialiosios programos lėšomis finansuotų energijos taupymo projektų atrankos poveikį šios programos tikslų pasiekimui.

Audito tikslui pasiekti numatėme tokias užduotis:

1. Kvietimų teikti paraiškas skelbimas.
2. Pateiktų paraiškų analizė ir atranka.
3. Atrankos poveikis planuotiems ir pasiektiems energijos taupymo rezultatams.

Audito įrodymai gauti taikant tokius duomenų surinkimo metodus: rašytinių dokumentų nagrinėjimas, ataskaitų apžvalga ir analizė, pokalbiai su Ūkio ministerijos, VĮ „Energetikos agentūra“, paramą gavusių įmonių, institucijų darbuotojais, Energijos taupymo komisijos nariais, pokalbiai telefonu ir susirašinėjimas elektroniniu paštu, telefoninė paramą gavusių subjektų atsakingų darbuotojų apklausa, įgyvendintų projektų apžiūra, pokalbiai su mokslininkais. Gauta informacija pateikta darbo dokumentuose. Audito metu laikėmės prielaidos, kad visi mums pateikti dokumentai yra išsamūs ir galutiniai, o dokumentų kopijos tiksliai atitinka originalus.

Audito metu su Ministerijos ir Agentūros darbuotojais vyko konstruktyvus dialogas, darbuotojai bendravo dalykiškai ir geranoriškai teikė informaciją, reikalingą auditui atlikti. Tai rodo Ministerijos ir Agentūros darbuotojų palankų požiūrį į atliekamą auditą ir norą pagerinti savo veiklos rezultatus.

AUDITO DARBO REZULTATAI

1. INFORMACIJOS APIE PARAMĄ VISUOMENEI POVEIKIS SPECIALIOSIOS PROGRAMOS REZULTATAMS

Tvarkoje nustatyta, kad „informacija apie paraiškų priėmimą dėl finansinės paramos teikimo Energijos taupymo projektų vykdymui talpinama Ūkio ministerijos tinklalapyje (www.ukmin.lt)“. Numatyta, kad Ministerijos tinklalapyje bus pateikiama paraiškos forma. Tvarkoje nustatyta, kad kartu su paraiška jos teikėjas, norintis gauti finansinę paramą, privalo pateikti paraiškos teikėjo vadovo pasirašytą lydraštį, numatomo vykdyti projekto išlaidų sąmatą ir pareiškėjo deklaraciją. Šių papildomų

dokumentų formos yra nustatytos ir pateiktos kaip Tvarkos priedai, tačiau nebuvo numatyta juos skelbti viešai, t.y. tinklapyje www.ukmin.lt.

Tvarroje nustatytas vienintelis informacijos apie kvietimą teikti paraiškas skelbimo būdas, mūsų nuomone, didina riziką, kad ne kiekvienas suinteresuotas gauti paramą asmuo turi galimybę sužinoti apie teikiamą paramą energijos taupymo projektams. Taip ribojama subjektų teisė gauti šią informaciją ir paramą energijos taupymo projektams. Suinteresuoti asmenys gali nežinoti, kuriame konkrečiai tinklapyje ir kuriame tinklapio skyriuje yra kvietimas teikti paraiškas bei kontaktai, kol negaus pirminės informacijos, kur reikia ieškoti kvietimo ir kitų duomenų. Todėl, mūsų nuomone, informacijos apie kvietimus teikti paraiškas kuo platesniu paviešėjimu turėtų būti suinteresuoti Ūkio ministerijos specialistai, kadangi taip būtų sudarytos galimybės gauti didesnę paraiškų kiekį, o tai leistų Energijos taupymo komisijai siūlyti Ūkio ministrui priimti sprendimus finansiškai remti didžiausią efektą duosiančius projektus.

IŠVADA

Tvarroje nustatytos priemonės neužtikrina, kad visi suinteresuoti asmenys galėtų gauti laiku ir tikslią informaciją apie galimybę teikti paraiškas paramai energijos taupymo projektams gauti.

2. TOBULINTINA SPRENDIMŲ TEIKTI PARAMĄ PRIĖMIMO SISTEMA

2.1 Paramos teikimo tvarkos reglamentavimas

Vienas iš pagrindinių specialiosios programos „Energijos taupymo projektų įgyvendinimas“ tikslų - energijos vartojimo efektyvumo ir atsinaujinančių energijos išteklių naudojimo didinimas siekiant sumažinti importuojamo kuro kiekį ir aplinkos taršą. Specialiosios programos pagalba valstybė finansiškai remia projektus, kuriais įgyvendinamos priemonės, padedančios siekti šio tikslo. Paramos teikimo iš Specialiosios programos tvarka reglamentuota Ūkio ministro patvirtintuose dokumentuose:

- „Finansinės paramos teikimo energijos taupymo projektams iš specialiosios programos – energijos taupymo projektų įgyvendinimas – tvarka“;
- „Energijos taupymo komisijos darbo reglamentas“¹³.

Nuo to, kaip šiuose dokumentuose reglamentuota valstybės remtinų projektų atrinkimo tvarka ir procedūros, priklauso planuojamo pasiekti Specialiosios programos pagrindinio tikslo rezultatas. Planuota panaudojant Specialiosios programos lėšas 2004 metais suteikti paramą 8 energijos taupymo projektams, kuriuos įgyvendinus valstybės importuojamų energijos išteklių kiekis sumažėtų 1750 tne (tne - tona sąlyginio kuro (naftos ekvivalentas)).

¹³ Ūkio ministro 2004-03-22 įsakymas Nr.4-79 „Dėl energijos taupymo komisijos sudėties ir darbo reglamento patvirtinimo“.

Abu šie dokumentai priimti įgyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimuose „Dėl patikslintos ir atnaujintos Nacionalinės energijos vartojimo efektyvumo didinimo programos santraukos ir pagrindinių šios programos įgyvendinimo 2001-2005 metų krypčių“ ir „Dėl Nacionalinės energijos vartojimo efektyvumo didinimo programos realizavimo“¹⁴ patvirtintas nuostatas.

Tvarkoje išvardinti 6 kriterijai, kuriais vadovaujantis Komisija turi priimti sprendimus teikti paramą:

- Energijos išteklių ir energijos naudojimo efektyvumo didinimas;
- Energijos naudojimo efektyvumo didinimo projektų poveikis žmonių gyvenamajai aplinkai ir socialiai reikšmingų paslaugų teikimo kokybei;
- Pažangių technologijų, taupančių energijos išteklius ir energiją, diegimas;
- Energijos iš atsinaujinančių ir atliekinių energijos išteklių gamybos didinimas;
- Aplinkosaugos gerinimas;
- Naujų darbo vietų steigimas.

Kuris iš paminėtų kriterijų yra svarbiausias (prioritetinis) ir kokius kiekybine išraiška reikalavimus projektas turėtų tenkinti, kad jam įgyvendinti būtų teikiama valstybės parama, Tvarkoje nėra nustatyta. Ar pritarti ir siūlyti Ūkio ministrui, kad konkrečiam projektui įgyvendinti būtų teikiama valstybės parama, sprendžia Energijos taupymo komisija.

Komisijos darbo reglamentą 2004-03-22 įsakymu Nr.4-79 patvirtinto Ūkio ministras. Šiame reglamente nustatyta, kad Komisija „svarsto ir aprobeuoja Programos ir Specialiosios programos įgyvendinimo darbų ir priemonių tematiką bei lėšų skirtų šiems tikslams paskirstymą“.

Audito metu nustatėme, kad Tvarka buvo patvirtinta 2004-03-26, o Komisijos posėdis, kurio metu buvo pritarta teikti paramą 7 iš 8 paremtų 2004 metais projektų, įvyko 2004-03-31. Visos 7 paraiškos paramai gauti, kurios buvo pateiktos Komisijai svarstyti, gautos nuo 2004-03-26 iki 2004-03-30.

¹⁴ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992-01-31 nutarimas Nr.73 „Dėl Nacionalinės energijos vartojimo efektyvumo didinimo programos realizavimo“.

2 lentelė. Paraiškos, gautos 2004 metais paramai iš Specialiosios programos gauti

<i>Eil Nr.</i>	<i>Organizacija, pateikusi paraišką paramai gauti</i>	<i>Paraiškos pateikimo data</i>	<i>Planuoto įgyvendinti projekto vertė, Lt</i>	<i>Planuotas per metus sutaupyti/ pakeisti alternatyviais energetinių išteklių kiekis, MWh</i>	<i>Prašyta paramos suma, Lt</i>	<i>Energijos taupymo komisija pritarė (nepritare) skirti paramą, Lt</i>	<i>Faktiškai Ūkio ministerija sumokėjo paramos gavėjams, Lt</i>
<i>Paraiškos svarstytos 2004-03-31 Energijos taupymo komisijos posėdyje: gauta paraiškų – 8, apsvairstyta – 8 (prašyta paramos suma – 4 225 tūkst. Lt, pritarta paramos teikimui – 4 225 tūkst. Lt (7 paraiškos).</i>							
1	Respublikinė Vilniaus Universitetinė vaikų ligoninė (<i>vytvojimo efektyvumo didinimas</i>)	2004-03-26	1 067 000	1351,17 MWh/ nepateikta	1 050 000	1 050 000	1 050 000
2	UAB „Šilalės šilumos tinklai“ (<i>vytvojimo efektyvumo didinimas</i>)	2004-03-29	5 901 000	Nepateikta/ nepateikta	338 000	338 000	286 455
3	Tauragės rajono savivaldybės administracija (<i>vytvojimo efektyvumo didinimas</i>)	2004-03-29	3 015 000	Nepateikta/ nepateikta	1 800 000	1 800 000	1 800 000
4	Panevėžio rajono savivaldybė (<i>vytvojimo efektyvumo didinimas</i>)	2004-03-26	837 000	Nepateikta/ nepateikta	300 000	300 000	300 000
5	AB „Kauno energija“ (<i>vytvojimo efektyvumo didinimas</i>)	2004-03-26	378 000	Nepateikta/ nepateikta	187 000	187 000	174 870
6	UAB „Trakų šilumos tinklai“ (<i>vytvojimo efektyvumo didinimas</i>)	2004-03-30	310 000	Nepateikta/ nepateikta	150 000	150 000	127 119
7	UAB „Neringos energija“ (<i>pirminių energijos išteklių pakeitimas</i>)	2004-03-30	840 000	Nepateikta/ nepateikta	400 000	400 000	400 000
8	Paraiška nebuvo pateikta, tačiau Energijos taupymo komisijos posėdyje nagrinėta paramos teikimo galimybė projektui „Demonstracinės vėjo jėgainės Juragiuose (Kauno raj.) statyba“ paramos teikimo galimybė		112 000	Nėra paraiškos	Nenurodyta	Nepritare	-
<i>Paraiškos svarstytos 2004-09-07 Energijos taupymo komisijos posėdyje: gauta paraiškų – 3, apsvairstyta – 3, prašyta paramos suma – 2 064 tūkst. Lt, pritarta paramos teikimui – 1 600 tūkst. Lt (1 paraiška). UAB „Mažeikių šilumos tinklai“ 400 tūkst. Lt paramos atsisakė prieš Komisijos posėdį.</i>							
9	Vilkaviškio rajono savivaldybės administracija (<i>pirminių energijos išteklių pakeitimas</i>)	2004-04-22	1 600 000	Nepateikta/ nepateikta	1 600 000	1 600 000	1 600 000
10	Plungės rajono savivaldybės administracija	2004-04-29	95 200	Nepateikta/ nepateikta	64 000	Nepritare	-
11	UAB „Mažeikių šilumos tinklai“	2004-04-19	850 000	Nepateikta/ne pateikta	400 000	Nepritare, nes pareiškėjas paramos atsisakė	-
Iš viso:					6 289 000	5 825 000	5 738 444

Mūsų nuomone, nuo Tvarkos paskelbimo datos iki Komisijos posėdžio datos 4 dienų laikotarpis buvo per trumpas, todėl buvo gauta nedaug paraiškų. Suteikti valstybės paramą 7 energijos taupymo projektams buvo pritarta esant minimaliai konkurencijai, todėl didžiausią efektą duosiančių projektų pasirinkimo galimybė buvo nedidelė.

IŠVADOS

1. Finansinės paramos teikimo energijos taupymo projektams iš specialiosios programos „Energijos taupymo projektų įgyvendinimas“ tvarkoje nėra pateikti energijos taupymo projektų vertinimo prioritetai ir kriterijų kiekybiniai rodikliai, todėl paramos prašytojai neturi pakankamos informacijos apie tai, koku būdu bus vertinami projektai priimant sprendimą skirti paramą.

2. Po Finansinės paramos teikimo energijos taupymo projektams iš specialiosios programos „Energijos taupymo projektų įgyvendinimas“ tvarkos patvirtinimo buvo nustatytas per trumpas 4 dienų laikotarpis, kad visi potencialūs paramos gavėjai būtų galėję sužinoti apie paramos energijos taupymo projektams teikimą ir laiku pateikę paraiškas jai gauti. Taip buvo apribota energijos taupymo požiūriu efektyviausių projektų pasirinkimo galimybė.

2.2 Projektų vertinimo kriterijų nustatymas

2.2.1 Bendrieji NEVED programos principai

Tvarkoje nustačius energijos taupymo projektų vertinimo prioritetus ir kriterijų kiekybinius rodiklius, paramos prašytojai būtų įpareigoti rengti energijos taupymo rodikliais pagrįstus projektus, todėl atsirastų galimybė paramą iš Specialiosios programos skirti rezultatyviausiems projektams.

Ūkio ministro įsakymu patvirtintoje „Patikslintoje ir atnaujintoje nacionalinėje energijos vartojimo efektyvumo didinimo programoje“ X skyriuje pateiktas bendrasis energijos vartojimo efektyvumo didinimo potencialas ir jo panaudojimo galimybės. Energijos taupymo potencialas pagal ūkio šakas ir vartojimo sritis pateikiami 3 lentelėje.

3 lentelė. Energijos taupymo potencialas pagal ūkio šakas ir vartojimo sritis

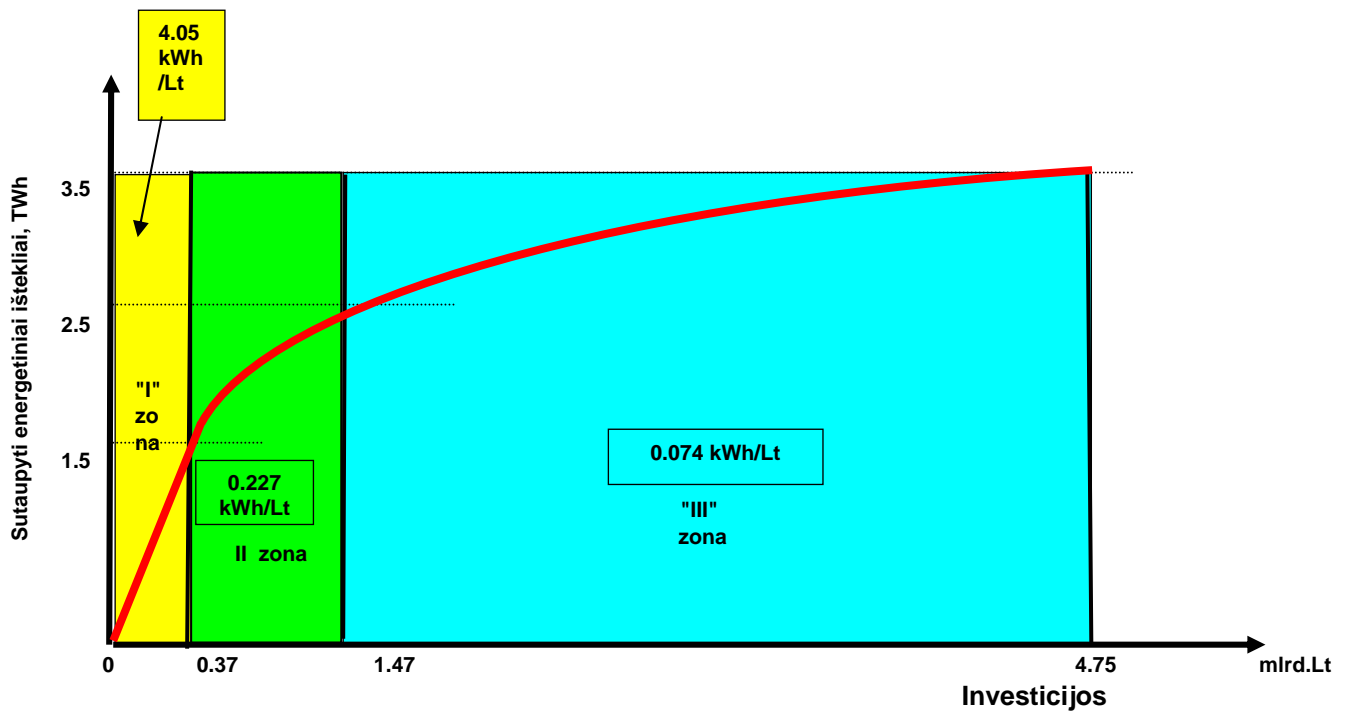
<i>Ūkio šaka / vartojimo sritis</i>	<i>Suvargota 1999 metais (TWh)</i>	<i>Taupymo potencialas (TWh)</i>
Namų ūkis:		
- daugiabučiai gyvenamieji pastatai	9.5	3.5
- 1-2 butų gyvenamieji pastatai	19.9	5
- prekybos ir aptarnavimo sektoriaus pastatai (ligoninės, mokyklos ir t.t.)	3.4	1.3
Pramonė	9.73	2.3
Transportas	13.7	1.8
Žemės ūkis	1.31	0.63

Lentelė parengta vadovaujantis NEVED programoje pateiktais duomenimis.

Pastaba: pagamintos energijos kiekis naudojant atsinaujinančius ir atliekinius energijos išteklius 1999 metais sudarė 7.6 TWh, galimos sutaupyti energijos kiekis – 17.9 TWh.

NEVED programoje nustatyta, kad atskirose ūkio šakose galima sutaupyti nuo 20 iki 50 proc. dabar suvartojamos energijos, o įdiegus tik pirmąsias (šiluminių mazgų ir atitvarinių konstrukcijų atnaujinimas) energijos išteklių ir energijos taupymo priemones, galima sutaupyti apie 25 proc. suvartojamų energijos išteklių. Programoje atskiroms pastatų grupėms (daugiaaukščiai ir mažaukščiai gyvenamieji namai, ligoninių bei švietimo įstaigų pastatai ir kt.) nustatyti atnaujinimo darbų etapai, remiantis paskaičiuotomis kiekvienos pastatų grupės plotų apimtims nustatytos prognozuojamos kiekvienam etapui investicijų apimtys ir planuojamų sutaupyti energetinių išteklių kiekiai. Energijos išteklių ir energijos taupymo potencialas esamuose pastatuose nustatytas įvertinus jų renovacijos lygio ekonominį tikslumą.

Žemiau, 1 paveikslėlyje, pateikiame investicijų efektyvumą iliustruojantį grafiką, kuris, mūsų nuomone, galėtų būti taikomas ir skirstant valstybės teikiamą finansinę paramą energijos taupymo projektams.

Pastabos:

1. Grafikas parengtas NEVED programoje pateiktų duomenų pagrindu ir yra orientacinis. Siekiant nustatyti investicijų poreikius kiekvienai pastatų grupei, turi būti surinkta pirminė informacija apie šios grupės pastatų statybos ir energijos vartojimo duomenis, nustatyti energijos taupymo potencialai.

2. Grafike pateiktos investicijų efektyvumo, išreikšto sutaupytos šilumos ir investuotų lėšų santykiu, zonos:
I zona – didžiausio efektyvumo zona, kurioje investicijos gali duoti didžiausius sutaupytos energijos rezultatus, jei bus nukreiptos į didžiausią energijos taupymo potencialą turinčius pastatus ir bus naudojamos šiluminių mazgų renovacijai ir langų sandarinimo (atnaujinimo) bei lauko durų atnaujinimo darbams.

II zona – vidutinio efektyvumo zona, kurioje investicijų efektyvumas mažesnis dėl energijos taupymo rezultatiui pasiekti reikalingos daug didesnės darbų apimtys. Pvz. be pirmiau išvardintų darbų čia dar reikėtų papildomai investuoti į stogo šiltinimo, rūsių perdangos izoliavimo, šildymo sistemos gerinimo ir kt. darbus.

III zona – mažo efektyvumo zona, kurioje anksčiau paminėtų darbų apimtys dar padidėja, papildomai atliekant sienų šiltinimo darbus.

1. pav. Energijos išteklių ir energijos taupymo rezultatų priklausomybė nuo investicijų dydžio ir investicijų efektyvumo zonos

NEVED programoje numatyta, kad atnaujinimo darbai, bendrai vertinant visų tipų pastatus, susideda iš 3 grupių (dviejų techninių grupių ir energijos vartojimo vadybos):

1. Pirma grupė, tai aprūpinimo šiluma sistemų tobulinimas;
2. Antra grupė, tai atitvarinių konstrukcijų atnaujinimas sutinkamai su šiuo metu galiojančiais tokioms konstrukcijoms normatyvinių dokumentų reikalavimais;
3. Trečia grupė, tai energijos vartojimo vadybos tobulinimas.

NEVED programoje nurodyta, kad kiekvienai pastatų grupei turi būti parengtos specialios šių pastatų energijos efektyvumo didinimo programos, o gydymo įstaigų pastatams tokia programa turi būti parengta po jų restruktūrizavimo.

Kaip matyti iš 1 paveikslėlio, pirmos eilės priemonių įgyvendinimas (I zona) padeda pasiekti geriausių šilumos taupymo rezultatų su sąlyginai nedidelėmis investicijų apimtimis. Antros eilės priemonių įgyvendinimui (II zona) investicijų apimtis reikalingos didesnės negu pirmos zonos investicijoms, tačiau rezultatų didėjimo tendencija mažėja. Trečios eilės priemonių įgyvendinimas duoda labai mažus rezultatus su gana didelėmis investicijomis.

Remiantis 1 paveikslėlyje pateikto grafiko duomenimis, galima sudaryti tokius orientacinius ekonominio investicijų naudingumo prioritetus ir kriterijus, kuriais vadovaujantis, kartu su parengtomis atskirų pastatų atnaujinimo programomis, galima planuoti investicijoms reikalingų lėšų poreikį ir jas paskirstyti. Kaip matyti iš grafiko, didžiausią efektą duoda tie vartojimo efektyvumą didinantys projektai, kurių sutaupytų energetinių išteklių ir investicijų santykis yra didžiausias, 4,05 kWh/Lt (I grafiko zona), ir mažiausias efektas, kai projekte pateiktų rodiklių – sutaupytų išteklių santykis su investicijomis yra tik 0.074 kWh/Lt (III grafiko zona).

2.2.2 Bendrieji energetikos efektyvumo didinimo principai

Nacionalinėje energetikos strategijoje numatyta užtikrinti saugų energijos tiekimą, nuolat didinti energetikos sektoriaus efektyvumą ir siekti, kad atsinaujinančių energijos išteklių dalis bendrame pirminės energijos balanse 2010 metais sudarytų iki 12 proc. Specialioji programa „Energijos taupymo projektų įgyvendinimas“ turi užtikrinti projektų, efektyviai vartojančių atsinaujinančiuosius bei atliekinius energijos išteklius, parengimo ir įgyvendinimo dalinį finansavimą ir tokiu būdu padėti pasiekti Nacionalinėje energetikos strategijoje numatytus tikslus.

Kaip nurodyta asignavimų valdytojo – Ūkio ministerijos - programos aprašyme, iš Specialiosios programos lėšų bus dalinai finansuojamas parengimas ir įgyvendinimas tokių projektų, kaip:

1. Technologijų, efektyviai vartojančių energijos išteklius ir energiją diegimas;
2. Atsinaujinančių energijos išteklių naudojimas;
3. Atliekinių energijos išteklių naudojimas.

Specialiojoje programoje 2004 metams buvo numatyta naudojant programos lėšas sutaupyti 1 750 tne, arba 20 349 MWh, pirminių energetinių išteklių įgyvendinant 8 energijos taupymo projektus. Įgyvendinti projektai, kuriems buvo suteikta parama, yra 2 tipų: didinantys atsinaujinančių energijos išteklių panaudojimą ir didinantys energijos vartojimo efektyvumą.

2.2.3 Prioritetai, kuriais vadovaujantis gali būti vertinamos paraiškos paramai gauti

Audito metu nustatėme, kad Specialiosios programos „Energijos taupymo projektų įgyvendinimas“ nustatytų tikslų turėtų būti siekiama dviem būdais:

1. remiant pavyzdinius projektus, propaguojančius naujas medžiagas, darbų atlikimo technologijas, prioritetą teikiant vienai arba kitai pastatų grupei;
2. remiant ekonomiškai tikslingiausius projektus, t.y. tokius, kuriuose vienas investuotas į energijos taupymo priemonę litas duoda didžiausius sutaupytos energijos rezultatus.

Siekiant Nacionalinėje energetikos strategijoje nustatytų energijos taupymo tikslų, pirmasis būdas leistų pritraukti visus įmanomus finansavimo šaltinius, tuo tarpu veikiant antruoju būdu pagrindinai būtų naudojamos programai finansuoti numatytos lėšos. Ūkio ministerija teigia, kad šiuo metu taikomas pirmasis Specialiosios programos lėšų panaudojimo būdas.

Kaip matyti iš 3 lentelės, Komisija posėdžio metu svarstė visas paramai gauti pateiktas paraiškas, netgi ir tas, kuriose duomenys apie numatomą sutaupyti energijos kiekį nebuvo nurodyti. Paraiškose planuojami pasiekti energijos taupymo rezultatai, išskyrus VŠĮ „Respublikinė Vilniaus universitetinė vaikų ligoninė“ energetikos ūkio ir pastato renovacijos projektą, nebuvo nurodyti.

Energijos taupymo projektų atranka finansinei paramai teikti priklauso nuo to, kokį Specialiosios programos įgyvendinimo būdą pasirinks ją vykdanči institucija. Bendras atrankos kriterijus abiem veiklos būdams gali būti arba sutaupytos energijos kiekis vienam investuotam litui pagal 1 paveikslėlyje pateiktą grafiką (pvz. remiami tik projektai, kurių rodikliai patenka į „geltonąją“ grafiko zoną) arba investicijų energijos taupymo priemonių įgyvendinimui kiekis litais tenkantis vienam šildomo ploto kvadratiniam metrui (rizikingu laikomas 100 Lt/m² investicijų intensyvumas). Taip pat gali būti teikiamas prioritetas arba energijos vartojimo efektyvumo didinimui, arba atsinaujinančių energijos išteklių panaudojimo didinimui bendrame galutinės energijos balanse.

IŠVADA

Nacionalinė energijos vartojimo efektyvumo didinimo programa gali būti pakankama duomenų baze kriterijams įgyvendintinių projektų atrankai nustatyti. Investiciniai projektai atsinaujinančių energijos išteklių didinimui bendrame energijos balanse gali būti atrenkami pagal Nacionalinėje energetikos strategijoje nustatytą užduotį iki 2010 metų pasiekti 12 procentų lygį ir metinius planuojamus rodiklius.

2.3 Specialiosios programos rodiklių planavimas

Kaip buvo paminėta anksčiau, sprendimus paramai teikti Specialiosios programos lėšomis priima Ūkio ministras, remdamasis Energijos taupymo komisijos pritarimu finansuoti jos atrinktus projektus.

Atsižvelgiant į tai, kad parama faktiškai buvo teikiama ne tik atsinaujinančių energijos išteklių bendrame energijos balanse didinimui, tačiau ir energijos vartojimo efektyvumui didinti, tenka pažymėti, kad Specialiosios programos įgyvendinimo 2004 metų plane nebuvo nustatytas siektinas energijos vartojimo efektyvumo didinimo rezultatas.

Planuotas naudojant alternatyvius energijos išteklius sutaupytų pirminių energijos išteklių 1000 tne kiekis 2004 metų pabaigoje, kai jau buvo gautos dauguma paramą gavusių projektų galutinės arba tarpinės ataskaitos apie jų įgyvendinimą buvo koreguotas nustatant 1750 tne kiekį. Kaip matyti planuotas 1000 tne dydis buvo gerokai viršytas, net nevertinant energijos vartojimo efektyvumą didinančių projektų rezultatų. Manome, kad skiriant paramą iš Specialiosios programos, siektinų energijos taupymo kiekybinių rezultatų planavimas atliekamas nekokybiškai.

IŠVADA

Specialioji programa „Energijos taupymo projektų įgyvendinimas“ buvo naudojama tiek energijos vartojimo efektyvumo didinimo, tiek pirminių energijos išteklių pakeitimo atsinaujinančiais ištekliais tikslams. Energijos vartojimo efektyvumo didinimo ir taupymo rezultatai nebuvo kokybiškai planuojami.

2.4 Energijos taupymo komisija

Energijos taupymo komisijos tikslas – kontroliuoti, kaip įgyvendinama NEVED programa ir koordinuoti šį darbą. Energijos taupymo komisijos funkcijose numatytas bendrasis energijos išteklių ir energijos vartojimo efektyvumo didinimo politikos formavimas, lėšų skirstymas pagal jos pačios apsvaistytą ir apbruotą Specialiosios programos įgyvendinimo darbų ir priemonių tematiką.

Daugumą Komisijoje (keturi nariai iš septynių) sudaro Ministerijos ir Agentūros atstovai. Komisijos pirmininkas yra Ūkio ministras. Mūsų nuomone, yra rizika, kad tokios sudėties Komisijos darbas, kai joje nėra mokslo institucijų ir visuomeninių organizacijų atstovų, nėra optimalus. Mokslininkų ir visuomeninių organizacijų (pvz. Lietuvos šilumos tiekėjų asociacijos, Energetikos instituto, Vilniaus Gedimino technikos universiteto ir kitų) atstovų nuomonė dėl naujų technologijų taikymo, projektų atrankos prioritetų ir kriterijų nustatymo bei kitų klausimų galėtų būti svarbi ir naudinga Ūkio ministrui priimant sprendimus dėl finansinės paramos skyrimo.

Audito metu nustatėme, kad Komisija 2004 metais įvertino visus 11 energijos taupymo projektų, kuriems buvo pateiktos paraiškos paramai iš Specialiosios programos gauti, ir pritarė skirti

finansinę paramą 8 projektams. Kaip numatyta Komisijos darbo reglamente, prieš 3 dienas iki numatytos posėdžio datos, kiekvienam Komisijos nariui pateikiama medžiaga apie numatomus iš Specialiosios programos lėšų remtinus energiją taupančius investicinius projektus. Tačiau, kaip jau buvo minėta, teikiant paraiškas 2004 metais, jose nebuvo nurodomas konkretus energijos taupymo rezultatas (išskyrus VšĮ „Respublikinė Vilniaus universitetinė vaikų ligoninė“ paraišką), kuris bus pasiektas įgyvendinus projektą. Komisijos nariams teikiamoje medžiagoje buvo nurodomas nepakankamas projektą apibūdinančių rodiklių kiekis. Nurodoma buvo tik bendra projekto įgyvendinimo vertė, planuojamų atlikti darbų pobūdis ir prašomos paramos dydis. Kita informacija Komisijos narius dominančiais klausimais buvo pateikiama žodžiu, komisijos posėdžio metu. Mūsų nuomone, Komisija neturėjo pakankamos informacijos pavyzdiniams ir efektyviausiems energijos taupymo projektams atrinkti, todėl jos sprendimai pritarti ar nepritarti finansinės paramos skyrimui konkreitiems projektams rėmėsi subjektyvia ir konkrečiais energijos taupymo rodikliais neparemta Komisijos narių nuomone.

IŠVADA

Energijos taupymo komisija tiek savo sudėties, tiek žinybiškumo požiūriu, nėra optimali. Komisijos sudėtyje nėra mokslo institucijų ir visuomeninių organizacijų atstovų, kurių nuomonė galėtų būti svarbi Ūkio ministrui priimant sprendimus dėl finansinės paramos skyrimo.

2.5 Įgyvendintų energijos taupymo projektų vertinimas

Norėdami įvertinti paramos teikimo iš Specialiosios programos lėšų reglamentuojančių teisės aktų veikimą, detalesnei analizei atrankos būdu pasirinkome 3 finansiškai 2004 metais remtus projektus: 1. VšĮ „Respublikinė Vilniaus universitetinė vaikų ligoninė“ energetikos ūkio ir pastato renovacijos projektas, 2. Neringos miesto savivaldybės UAB „Neringos šiluma“ katilinės pertvarkymo deginti biokurą projektas, 3. Trakų rajono savivaldybės Trakų miesto šilumos tinklų rekonstravimo projektas. Vertinant Trakų rajono savivaldybės ir UAB „Neringos šiluma“ energijos taupymo projektus naujų trūkumų nenustatėme.

Audito metu nustatėme, kad VšĮ „Respublikinė Vilniaus universitetinė vaikų ligoninė“ (toliau - Ligoninė) 2004-03-26 pateikė Agentūrai paraišką finansinei paramai gauti, šio projekto išlaidų samatą, pareiškėjo deklaraciją. Paraiškoje Ligoninė nurodė įgyvendinus projektą planuojamus pasiekti rezultatus, t.y. sutaupyti 1 351,17 MWh/metus šilumos arba 173 468 Lt/metus ir paprašė skirti 1 050 000 Lt finansinę paramą iš Specialiosios programos. Bendra projekto vertė buvo nurodyta 1 067 100 Lt. Likusias 17 000 Lt vertės planuojamas išlaidas Ligoninė numatė padengti savo lėšomis. Paraiškoje paramai gauti buvo nurodyta, kad yra atliktas numatomų renovuoti pastatų energetinis auditas bei parengtas investicinis projektas. Kadangi energetinio audito ataskaitos ir investicinio

projekto pateikimas Tvarkoje nebuvo numatytas, todėl Ligoninė jų ir nepateikė. Audito metu Ligoninės energetinio audito ataskaitą ir investicinį projektą mums pateikė Agentūros darbuotojai.

Tvarkoje nėra nustatyto reikalavimo pateikti energijos taupymo planuojamų pasiekti rezultatų. Energetinio audito ataskaitoje buvo nurodyti planuojami darbai, kuriuos atlikus per metus būtų sutaupoma 1 351,17 MWh šilumos. Paraiškoje paramai gauti Ligoninė nurodė dalį kitų darbų, nei buvo numatyta energetinio audito ataskaitoje: vietoje dalies fasado sienų siūlių užtaisymo, tinko remonto ir dažymo nurodė operacinio korpuso patalpų pertvarkymo darbus. Šie patalpų pertvarkymo darbai (vidaus pertvarų perstatymas, grindų pakeitimas, vidaus komunikacijų perklojimas, ventiliacijos sistemos pakeitimas) buvo atliekami ryšium su įgyvendinamu Vilniaus miesto ligoninių restruktūrizavimo projektu, kuris energetinio audito ataskaitoje nebuvo vertinamas. Kaip jau minėjome anksčiau, NEVED programoje yra nurodyta, kad speciali gydymo įstaigų pastatų energijos efektyvumo didinimo programa turi būti parengta po jų restruktūrizavimo.

Komisija, susipažinusi su pateikta prieš posėdį medžiaga, po svarstymo posėdžio metu pritarė 1 050 000 Lt paramos Ligoninei suteikimui. Vėliau, Ūkio ministras (jis ir Komisijos pirmininkas), remdamasis Komisijos pritarimu, išleido įsakymą dėl 1 050 000 Lt paramos Ligoninei skyrimo, kuriuo remiantis tarp Ministerijos, Agentūros ir Ligoninės buvo sudaryta paramos teikimo sutartis.

Nepaisant to, kad paraiškoje nurodytų darbų pobūdis, lyginant su energetinio audito ataskaitoje nurodytais darbais, iš esmės pasikeitė, paraiškoje buvo nurodytas tas pats planuojamas sutaupyti šilumos kiekis. Iš prašytos 1 050 000 Lt paramos, kuri buvo reikalinga energetinio audito ataskaitoje numatytiems darbams atlikti, 740 000 Lt (apie 70 proc. paramos sumos) Ligoninė panaudojo energetinio audito ataskaitoje nenumatytiems darbams atlikti. Kita dalis paramos 310 000 Lt sumai buvo panaudota energetinio audito ataskaitoje ir investiciniame projekte numatytiems šilumos punktų renovavimo ir išorės pertvarų hermetizavimo darbams.

Mūsų nuomone, kadangi Agentūra ir Komisija žinojo, kad yra parengta energetinio audito ataskaita ir investicinis projektas, todėl jos turėjo galimybę paprašyti Ligoninės prieš Komisijos posėdį pateikti šiuos dokumentus, nors Tvarkoje ir nebuvo tokio reikalavimo. Gavę energetinio audito ataskaitą ir investicinį projektą ir palyginę prašomų paremti darbų pobūdį, tiek Agentūra, tiek Komisija galėjo sustabdyti 740 000 Lt paramos lėšų iš Specialiosios programos panaudojimą kitiems nei numatyti Specialiojoje programoje tikslams įgyvendinti. Mūsų nuomone, pagrindinės to priežastys yra:

1. Tvarkoje nenustatyti paramos teikimo prioritetai ir kiekybiniai kriterijai;
2. Tvarkoje nenustatytas reikalavimas kartu su paraiška pateikti ir energijos taupymo projekto pagrindimą, t.y. energetinio audito ataskaitą, investicinį projektą ar kitus dokumentus.

IŠVADOS

1. Ūkio ministras 2004 metais VŠĮ „Respublikinė Vilniaus universitetinė vaikų ligoninė“ energetikos ūkio ir pastato renovacijos projektui skyrė 1 050 000 Lt paramą, iš kurios 740 000 Lt (apie 70 procentų) buvo panaudota ne Specialiosios programos numatytiems tikslams, o sveikatos apsaugos įstaigų reorganizacijos projekto tikslams, įgyvendinti.

2. Tvarkoje nenustatytas reikalavimas kartu su paraiška pateikti ir energijos taupymo projekto pagrindimą, t.y. energetinio audito ataskaitą, investicinį projektą ar kitus dokumentus. Tai sudarė sąlygas paramą skirti ne tik Specialiojoje programoje numatytiems, bet ir su energijos taupymu mažai susijusiems tikslams siekti.

2.6 Pavyzdinių energiją taupančių projektų rėmimas

Ministerijos specialistų nuomone, Specialiosios programos lėšos 2004 metais buvo naudojamos remti „valstybės ir savivaldybių biudžetinių įstaigų, sveikatos apsaugos sistemos viešųjų įstaigų, energijos gamintojų ir transportuotojų energijos taupymo atskirus pavyzdinius projektus“.

Audito metu nustatėme, kad 2004 metais Vilkaviškio rajono savivaldybė iš Specialiosios programos gavo paramą trims projektams, kuriuos įgyvendinus buvo numatyta pradėti naudoti alternatyvius energetinius išteklius: 1. Keturvalakių pagrindinės mokyklos, 2. Alvito pagrindinės mokyklos, ir 3. Sūdavos pagrindinės mokyklos pastatų renovacijai bei šildymo katilų pakeitimui į katilus, naudojančius pigų vietinį kurą. Mūsų nuomone, Specialiosios programos lėšų skyrimas 3 Vilkaviškio rajono mokykloms negali būti traktuojamas kaip 3 pavyzdinių projektų rėmimas, kadangi:

- visos 3 mokyklos yra vienoje savivaldybėje;
- visose 3 mokyklose buvo atliekami tokio pat pobūdžio darbai (lauko durų pakeitimas, langų pakeitimas, šildymo katilo pakeitimas ir t.t.);
- paraiškose nėra informacijos apie planuojamas panaudoti naujas medžiagas, technologijas, ar kitokias inovacijas, kurias panaudojus galima būtų pasiekti tokius energijos taupymo rezultatus, kurių patyrimą galima būtų propaguoti kitų subjektų tarpe ir tikėtis gerų energijos taupymo rezultatų.

Mūsų nuomone, dalis 2004 metais paremtų projektų nėra pavyzdiniai, nes juose iš principo nebuvo panaudotos naujos medžiagos ar įdiegtos iki šiol netaikytos technologijos.

IŠVADA

Dalis 2004 metais paremtų energijos taupymo projektų nėra pavyzdiniai, kadangi juose nebuvo panaudotos naujos medžiagos ar įdiegtos iki šiol netaikytos technologijos.

3. SPECIALIOSIOS PROGRAMOS REZULTATAI

Finansinė parama, 2004 metais skirta 8 projektams, sudarė 5 825 000 Lt. Pagal paraiškose ir projekto įvykdymo aktuose nurodytą darbų pobūdį sprendžiame, kad, 3 projektai iš 8 buvo pirminius energijos išteklius keičiantys atsinaujinančiais, o šiems projektams suteikta parama (tik darbams pirminiams energijos ištekliams pakeisti atsinaujinančiais) iš Specialiosios programos sudarė 1 462 000 Lt, (Vilkaviškio rajono savivaldybei – 762 000 Lt, UAB „Neringos energija“ – 400 000 Lt, Panevėžio rajono savivaldybei – 300 000 Lt;) arba 25 procentus nuo visos 2004 metais skirtos paramos apimties. Kita suteiktos paramos dalis – 75 procentai (4 363 000 Lt) teko energijos vartojimo efektyvumo didinimo ir taupymo priemonėms įgyvendinti. Įgyvendinus Specialiosios programos lėšomis 2004 metais remtus projektus, pasiektų faktinių energijos išteklių ir energijos vartojimo efektyvumo didinimo bei taupymo rezultatų Ministerija nevertino.

Energetikos įstatymo 6 straipsnio 12 punkte numatyta, kad Ūkio ministerija „nustato informacijos, susijusios su energetikos veikla, teikimo valstybės institucijoms, įstaigoms ir trečiosioms šalims tvarką, kiekį ir sąlygas“. Todėl manome, kad Ministerija turi galimybę gauti pakankamai informacijos apie Lietuvos energetikos veiklą, tame tarpe - apie energijos taupymą šioje veikloje. Viena Vyriausybės patvirtintų NEVED programos įgyvendinimo 2001 – 2005 m. kryptių numato „vykdyti energijos vartojimo efektyvumo pastatuose auditą ir monitoringą“. Šių kryptių (priemonių) vykdymą Vyriausybė pavedė organizuoti Ūkio ministerijai, suderinus su kitomis suinteresuotomis ministerijomis, valstybės institucijomis ir įstaigomis. Vadovaujantis išdėstytu, darome išvadą, kad Ūkio ministerijai pakanka įgaliojimų organizuoti energijos efektyvaus naudojimo bei jos taupymo monitoringą tiek energetikos veikloje (energijos gamyba ir t.t.), tiek ir energijos vartojimo srityje. Mūsų nuomone, monitoringas yra gana reikšminga priemonė siekiant Ministerijai turėti patikimą ir tikslią informaciją apie energijos taupymo sistemos būklę šalyje, kuria vadovaujantis ateityje ji galėtų efektyviau planuoti, kokioms energijos išteklių ir energijos efektyvaus naudojimo priemonėms finansuoti skirti valstybės paramą.

Energetikos chartijos sutarties, kurią 1998-04-16 pasirašė Europos Sąjunga, Rusijos federacija, Japonija, Australija, Mongolija, Kaukazo, Centrinės ir Rytų Europos šalys, darbo grupė 2000 metų balandžio mėnesį parengė „Visapusišką Lietuvos energetikos efektyvumo politikos ir programų apžvalgą“, kurioje pateikė rekomendacijas Lietuvos Respublikos Vyriausybei. Viena iš šių rekomendacijų sako – *„visoms energetikos efektyvumo priemonėms turi būti sukurta monitoringo sistema. Visos programos turi būti kuriamos taip, kad jas būtų galima objektyviai vertinti.“*

Šiuo metu energijos efektyvaus naudojimo bei jos taupymo monitoringo Ministerija ar jos įgaliotos institucijos (įmonės, įstaigos) neatlieka. Ministerijos darbuotojai negalėjo mums išvardinti ir visų šalyje esančių šaltinių (institucijų), kurie iš valstybės lėšų (įskaitant ES struktūrinius fondus) teikia finansinę paramą energijos efektyvaus naudojimo ir taupymo programų (projektų)

įgyvendinimui. Manome, kad ateityje atliekant energijos efektyvaus naudojimo bei taupymo monitoringą, informacija apie valstybės lėšomis (įskaitant ES struktūrinius fondus) remiamų energijos efektyvaus naudojimo ir taupymo programų (projektų) įgyvendinimą taptų žinoma. Interneto, teisės aktų bei kitų priemonių pagalba auditoriams pavyko nustatyti dalį šių šaltinių, iš kurių galima gauti valstybinę finansinę paramą (įskaitant ES struktūrinius fondus) energijos efektyvaus naudojimo ir taupymo programų (projektų) įgyvendinimui. (1 priedas)

Vadovaudamiesi 1 paveikslėlyje pateiktu grafiku paskaičiavome, kad anksčiau minėtus 4 363 000 Lt arba 75 procentus 2004 metais iš Specialiosios programos skirtos paramos investavus į energijos taupymo projektus pačiu efektyviausiu būdu, t.y. kai įgyvendinamos priemonės sutaupo 4,05 kWh vienam investuotam litui (1 paveikslėlio I zona), galėjo būti pasiektas 17 670 150 kWh (4 363 000 Lt x 4,05 kWh) arba 1 518,6 tne (17 670 150 kWh x 0,000086 (konversijos koeficientas)) taupymo rezultatas. Kartu su pasiektu pirminių energijos išteklių pakeitimo atsinaujinančiais išteklių priemonių diegimo 1750 tne rezultatu, valstybė finansinės paramos iš Specialiosios programos pagalba 2004 metais iš viso galėjo sutaupyti 3 268,6 tne (1 750 tne + 1 518,6 tne). Esant vidutinei Lietuvoje mazuto kainai 464 Lt/t, metinės sutaupymo apimtys pinigine išraiška galėjo sudaryti 704 630,4 Lt (1 518,6 tne x 464 Lt/t) ir investuoti į energijos taupymą 4 363 000 Lt atsipirktų per 6 metus (4 363 000 Lt / 704 630,4 Lt).

Norime pastebėti, kad pirminių energijos išteklių pakeitimas atsinaujinančiais mažina importuojamų energijos išteklių kiekį ir tuo pačiu didina energetinį valstybės savarankiškumą. Energijos vartojimo efektyvumo didinimas leidžia ne tik sumažinti importuojamų energetinių išteklių apimtį (padidinti energetinį savarankiškumą), tačiau ir sumažinti subjekto, kuriame tos priemonės įdiegiamos, išlaidas energijai pirkti ar gaminti.

Ministerija investicijų iš Specialiosios programos į energijos taupymą rezultatyvumo požiūriu 2004 metais tinkamai neplanavo, o pasiektų rezultatų - nefiksavo. Tačiau faktiškai, įgyvendinus iš Specialiosios programos lėšų remtus projektus, tam tikro dydžio energijos taupymo efektas buvo pasiektas. Manome, kad tinkamai prognozuojant energijos taupymo rezultatus, skiriant valstybės paramą didžiausią energijos taupymo efektą duosiantiems projektams, Specialiosios programos lėšomis būtų pasiekiami daug aukštesni rezultatai.

IŠVADOS

1. Energijos vartojimo efektyvumo didinimo ir taupymo rezultatai, įgyvendinus specialiosios programos „Energijos taupymo projektų įgyvendinimas“ lėšomis finansuotus projektus, Ūkio ministerijoje nebuvo kaupiami ir vertinami.

2. Ūkio ministerija ar jos įgaliotos institucijos (įmonės, įstaigos) neatlieka energijos išteklių ir energijos efektyvaus naudojimo bei jos taupymo srities monitoringo valstybės mastu.

REKOMENDACIJOS

Siūlome Lietuvos Respublikos ūkio ministerijai:

1. Teisės aktuose, reglamentuojančiuose finansinės paramos teikimo energijos taupymo projektams iš specialiosios programos „Energijos taupymo projektų įgyvendinimas“ tvarką, numatyti:

1.1 datą, kada skelbimas apie kvietimą teikti paraiškas paramai gauti turi būti patalpintas interneto svetainėje www.ukmin.lt, laikotarpį, kiek laiko jis turi būti ten prieinamas interneto vartotojams, papildomas masinės informacijos priemonės, kuriose būtų skelbiami kvietimai teikti paraiškas paramai gauti;

1.2 projektų atrankos prioritetus ir rezultatyvumo vertinimo kriterijus;

1.3 reikalavimą kartu su paraiška paramai gauti pateikti energijos taupymo projekto vertės ir planuojamų pasiekti rezultatų pagrindimą.

2. Energijos taupymo komisijos sudėtį išplėsti įtraukiant į ją mokslo institucijų, visuomeninių organizacijų (asociacijų) atstovus. Komisijos narių daugumos neturėtų sudaryti Ūkio ministerijos, kartu su VĮ „Energetikos agentūra“, atstovai.

3. Valstybės mastu organizuoti energijos išteklių ir energijos efektyvaus naudojimo bei taupymo monitoringą.

4. Specialiojoje programoje „Energijos taupymo projektų įgyvendinimas“ planuoti ir vertinti energijos vartojimo efektyvumą didinančių projektų rezultatus.

Veiklos audito 2-ojo departamento direktorė

Zita Valatkienė

Veiklos audito 2-ojo departamento

Remigijus Bieliauskas

Vyresnysis valstybinis auditorius

(audito grupės vadovas)

Susipažinau

Ūkio ministerijos valstybės sekretorius

Gediminas Miškinis